

Glimåkra kyrka

Lunds stift

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

Åsa Eriksson Green 2019-06-25

Omslagsbild: Flygbild över Glimåkra kyrka och kyrkogård taget från sydväst år 2015. Fotograf: Pär-Martin Hedberg, HioPhoto. Bildrättigheter: Lunds stift.

Glimåkra kyrka har sin huvudentré i västtornet.

Glimåkra kyrka

Glimåkra-Hjärsås pastorat, Göinge kontrakt, Lunds stift, Glimåkra socken, Glimåkra 38:1, Östra Göinge kommun, Skåne län och landskap.

Beskrivning och historik

Kyrkomiljö

Glimåkra ligger i det skogsrika nordöstra Skåne. Kring samhället är skogen uppbruten av ett småskaligt odlingslandskap. Småbyar och ensamgårdar i det kringliggande landskapet är på samma vis omgivna av ängar och åkrar som öppningar i skogens ridåer. Ungefär 3 km nordost om Glimåkra, i närheten av byn Tockarp, finns en fornlämning benämnd *kyrkåkern* som enligt muntlig tradition ska ha varit den första kyrkplatsen i socknen. Det äldsta skriftliga belägget för ortnamnet Glimåkra är enligt ortnamnsdatabasen år 1349, då namnet skrevs *Glimagra*. I kyrkans närområde finns ett antal förhistoriska skålgropar och i området runt samhället finns ett flertal fornlämningar i form av fossil åkermark, vilka vittnar om förhistorisk verksamhet i området. Av historiskt kartmaterial framgår att kyrkan med kyrkogård, prästgård och klockargård har legat på samma plats sedan åtminstone 1696. Bebyggelsen har under århundradena ersatts eller moderniserats. Under 1800-talet revs också den medeltida kyrkobyggnaden och ersattes med en ny kyrka på samma plats.

1886 öppnades järnvägslinjen mellan Glimåkra och Kristianstad och 1909 öppnades även sträckan mellan Glimåkra och Älmhult. Järnvägen förlades ett par hundra meter väster om kyrkbyn. Bebyggelsen har vuxit fram mellan järnvägen och kyrkbyn med en koncentration av affärsfastigheter längs Storgatan mitt i byn. Kring detta breder egnahemsområden och mer sentida villamattor och industriområden ut sig. Äldre bebyggelse i kyrkbyn har fått ny användning och både söder och väster om kyrkogården finns skolområden. Bygden har länge präglats av småindustrier, bland annat en karaktäristisk stenindustri, vävstolsfabriken GAV Glimåkra AB och Glimma glasbruk. Ett rikt folkrörelseliv har också satt sina spår med flera frikyrkoförsamlingar, nykterhetsrörelse, Folkets hus och park samt folkhögskola.

Kyrkobyggnad

Den första kyrkan på nuvarande platsen i Glimåkra brukar, enligt kyrkans vård- och underhållsplan, dateras till 1280-talet. Kyrkan var byggd av sten och ska ha haft ett vapenhus vid södra porten samt en tillbyggnad vid koret. Enligt räkenskaper från *Rigsarkivet* i Köpenhamn ska kyrkan ha bränts och plundrats av svenskarna år 1619. I bevarade bänklängder från 1682 står att läsa att kyrkbänkarna fördelades efter hemmanens storlek i socknen. Bänkfördelningen var därför en tydlig statusmarkör. Den medeltida kyrkan utvidgades med en murad korsarm åt norr år 1706. En redogörelse från år 1830 berättar att kyrkan hade en fristående klockstapel av trä med två klockor. Klockstapeln ska ha stått väster om kyrkan. Det är oklart när den revs, det finns uppgifter om att den renoverades så sent som på 1870-talet.

Den medeltida kyrkan revs och ersattes av dagens kyrka 1837–38. Delar av den medeltida kyrkans murverk ska vara bevarat i tornets norra del samt i koret. Enligt en redogörelse i kyrkan vård- och underhållsplan är det rimligt att anta att ritningarna till kyrkan togs fram av byggmästaren Ola Borgström i Sölvesborg. Arkitekt Axel Nyström vid Överintendentsämbetet har signerat kopior av dessa ritningar för att intyga att de överensstämmer med originalet, och han har därför ibland misstagits för att vara kyrkans arkitekt. Enligt handlingarna som togs fram inför kyrkobygget skulle stenen från den medeltida kyrkan återanvändas till det nya bygget. Åbor och torpare utförde dagsverken. Räkenskaperna vittnar om att bland annat gråsten, tegel, kalk, lera, sparrar, bjälkar och brädor, järn till ankare och järnplåt köptes in. Kyrkan skulle stänkrappas utvändigt och rappas och slipas fint invändigt. Taket skulle täckas med ekspån, och tornet med kopparplåt.

Bland de nya kyrkor som byggdes i Skåne under perioden har Glimåkra ett av de längsta och bredaste långhusen. Tornet skulle ha blivit högre, men eftersom det

Väggmålningen tillkom sannolikt 1901. Den målades av R.N. Petersson med oljefärg på limfärg. Motiven är klassiska religiösa symboler som det allseende ögat och lammet med korsfanan. I denna version bär lammet på en svensk flagga vilket återspeglar nationalromantikens då rådande ideal.

byggdes på en bevarad del av murarna från den medeltida kyrkan klarade dessa sannolikt inte belastningen.

Vid slutbesiktningen av kyrkan anmärktes på att bland annat bågar, listverk och gesimser förenklats och att andra material än de föreskrivna hade använts. Det fanns stora sprickor i tornets murverk och klockstolen, där de massiva malmklockorna skulle hängas upp, var byggd av klenare virke än vad som utlovats. Kyrkan hade också fått en altarpredikstol istället för en fristående dito, vilket handlingarna antyder var byggmästarens beslut. En rättsprocess inleddes men avgjordes till byggmästarens fördel. År 1843 invigdes kyrkan. Inom fem år hade tegelpelarna som höll räcket runt torntaket vittrat sönder och fick göras om. Under följande decennier skedde en hel del underhållsarbeten och spåntaket ersattes av ett tak av skiffer från Hästveda. Under 1870-talet renoverades kyrkan in- och utvändigt. Vid detta tillfälle tillkom en orgel på orgelläktaren med en orgelfasad efter ritning av Helgo Zettervall. Gjutjärnsräcket kring torntaket tillkom antingen vid denna tidpunkt eller kring år 1900.

Uppgifterna om när den karaktäristiska väggmålningen i gavelfältet ovanför altarpredikstolen tillkom går isär. År 1894 anges i skriftliga källor, men målningen är signerad med året 1901. Målningen är gjord med oljefärg direkt på limfärg av R.N. Petersson och föreställer det *allseende ögat* och lammet med korsfanan, *Agnus*

Dei. Från sekelskiftet och under en period av femtio år framåt hade kyrkan en mörk färgsättning med kvadermålade väggar och ekådrad inredning. Altarpredikstolen byggdes till med pilasteromslutna målningar på var sida korgen vid samma tid.

Kring 1950 genomgick kyrkan nästa stora renovering efter handlingar av arkitekterna Knut Nordenskjöld, Georg Erland Rudner och Einar Johansson samt konservator C.O. Svensson. Utvändigt vittades kyrkan, skiffertaket lagades och nordportalen ersattes av ett fönster. Sydportalens dörrar beslogs med kopparplåt och fönstren åt söder byttes sannolikt. Inne i kyrkan lades golvet om. Korgolvet höjdes ett trappsteg och fick ett golv av svart granit från Kräbbleboda stenhuggeri. Några bänkar togs bort och de som blev kvar kortades av och byggdes om i ryggstöden. Längs ytterväggarna byggdes långbänkar. Altarringen sänktes och kortades av. Vid södra entrén byggdes ett vindfång. Inredningens ekimitation målades över med pärlgrått och väggarna målades vita med avsikt att återskapa den ursprungliga färgsättningen.

1967 lades ny kopparplåt på tornets respektive sakristians tak.

Kring 1980 byggdes sakristian om och läktaren försågs med en underbyggnad. En ny orgel tillkom på läktaren. I slutet av samma decennium genomfördes en inre renovering som resulterade i en ljusare färgsättning av hela kyrkans interiör. Den främre bänkraden samt de två bakre togs bort. Kortrappans steg fick en hantverksmässig bearbetning genom lågerhuggning och till koret anskaffades en flyttbar ambo. Till samtliga dessa åtgärder hade arkitekt Torsten Leon-Nilsson gjort planerna. Under arbetets gång påträffades ett antal askar med icke-fullgångna foster under kyrkans golv. Detta är en ålderdomlig sed som grundar sig i övertygelsen om hur viktigt det var att begravas i vigd jord. Ett barn som inte hunnit döpas fick inte officiellt begravas på kyrkogården. De barn som hastigt gick bort vid missfall eller för tidig födsel lades då i små askar eller lådor. Nattetid placerades de under kyrkans golv, ofta genom öppna ventiler i yttermuren. Detta var ett sätt för de sörjande föräldrarna att göra det bästa för det barn de förlorat.

År 2001 fick tornet återigen en ny taktäckning av koppar och gjutjärnsracket, som troligen plockades ner under 1960-talet, renoverades och återmonterades. Fönstrens solbänkar av sten höggs rena från puts.

Exteriör

Glimåkra kyrka har samma grundplan som när den invigdes år 1843; ett långhus med torn i väster och en smalare, kvadratisk sakristia i öster. Byggnadens fasader är spritputsade och vitkalkade. Långhuset och sakristian har en något utskjutande

Norra fasaden på Glimåkra kyrka. Här fanns tidigare även en norrport som ersattes med ett fönster, troligtvis det fjärde från böger, på 1950-talet. I bakgrunden syns tornet med det karaktäristiska flacka taket med gjutjärnsrücke och krönikors.

grovputsad och gråmålad sockel, medan en lägre sockel på tornet endast markeras av samma grå färg. Längs takfoten och vindskivorna på långhusets gavel är ett listverk av trä som utgörs av två rätvinkliga språng med en rundstav emellan. Listverket är målat i en dov umbragrön kulör. Långhusets fönster är rundbågade och har sex lufter vardera. De yttre rutorna har stormjärn. Fönsterbågarna sitter något indragna i fasaden och är målade i en mörkgrön kulör. På långhusets östra gavel är ett fönster på vardera sida om sakristian. Dessa är försedda med innerfönster av polykromt färgat glas och har inga stormjärn i ytterbågen. Sakristians fönster har ett likartat utseende som långhusets men är något mindre i storlek med fyra lufter. Långhusets västra gavel har två små, halvmåneformade fönster på var sida om tornet vilka ger ljus till läktaren. Tornet har på norra respektive södra fasaden ett rundbågigt fönster med fyra lufter likt de i sakristian. Huvudentrén dominerar tornets västra sida. En granittrappa med handledare i rundstål leder upp till dörren. Kyrkporten har dubbla dörrblad klädda med liggande panel. En enkel nyckelskylt i plåt markerar låsanordningen som är avsedd för en äldre nyckel. I höjd med tornets första våning är två runda fönster vilka flankerar en skrifttavla i järn med texten ”Under Carl XIV Jobans regering åren 1837 och 1838 uppfördes denna kyrkobyggnad då var landshöfding Gr Axel Gabr. DeLa Gardie biskop dr Vilhelm Faxe kyrkoherde Mr Martin Elmgren Collin Bygmästare O. Borgström. Salige äro de som böra guds ord och göma det

Kyrkan från sydväst. Sydporten är plåtbeslagen sedan 1950-talet.

Lm. XI. 28 ” (sic). I höjd med tornets tredje våning är ännu ett runt fönster. Klockvåningen har två ljudluckor vardera åt väster och öster och en ljudlucka vardera åt söder och norr. Vitmålade ankarjärn finns i höjd med samtliga bjälklag i tornet. Tornets takfot är mer utskjutande än övriga vilket förstärker den låga tältakformen. Ett räcke av gjutjärn löper längs takets kant. Taket är lagt med kopparplåt, liksom sakristians. Långhuset har tegeltak.

Mitt på den södra fasaden finns en entré med dubbla, kopparbeslagna portar. Ett överljus med fyra lufter och stormjärn sitter över dörren. Även partiet mellan dörren och överljuset är plåtslaget.

I sakristians östra mur finns en port i en slätputsad smyg. En slät granithäll utgör trappsteg. Porten har dubbla dörrblad med liggande panel. Ett snedställt draghandtag i metall och ett modernt nyckellås kompletterar en äldre låsanordning med nyckelplåt av metall. Dörrar och ljudluckor är målade i samma gröna kulör som fönstersnickerierna. Samtliga fönster och ljudluckor har solbänkar av sten.

Interiör

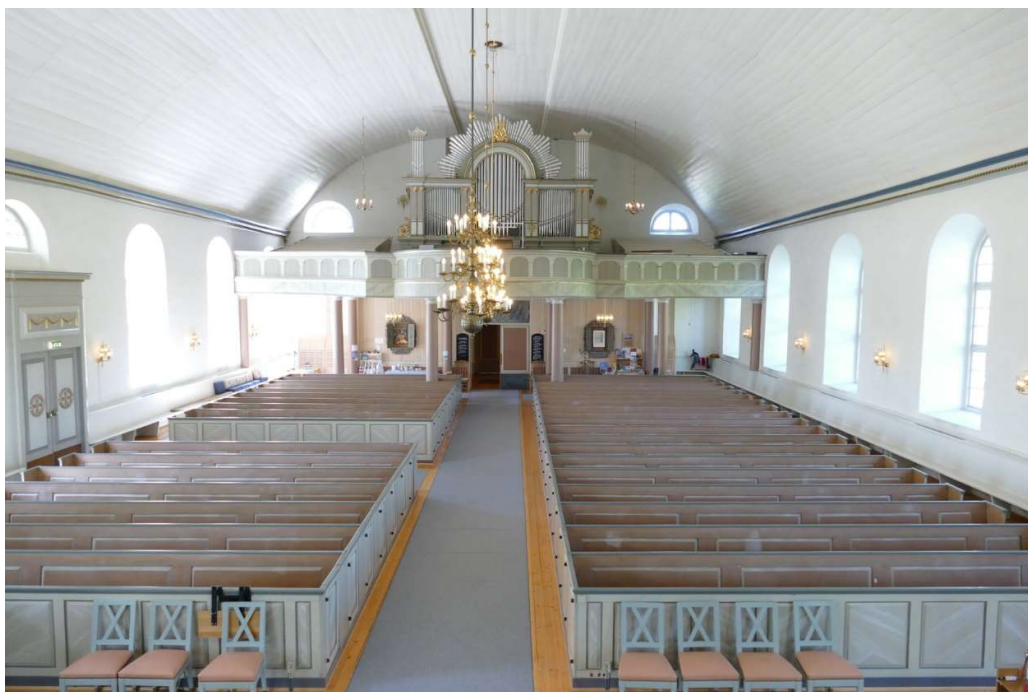
Via huvudingången i västtornet kommer vi in i vapenhuset. Rummet är något bredare än det är långt och har slätputsade, vitkalkade väggar vilka i norr och söder bryts upp av rundbågiga fönster. I rummets nordöstra hörn syns ojämnheter och

Vapenhusets entrédörr har en ålderdomlig karaktär och kan vara samtida med kyrkan; de olika breda plankorna hålls samman av träanar och bandgångjärn. Utvändigt är dörren klädd med liggande panel. Ovan dörren syns en del av bjälklaget till tornets andra våning. Bilden till höger visar dörren mellan vapenhus och kyrkorum vilken tillkom vid 1950-talets renovering. Utformningen är påkostad och detaljerad med stilistiska ambitioner. Formspråket går igen i flera av kyrkans inredningsdetaljer.

utbuktningar i murverket vilket skulle kunna vara en del av det medeltida murverk som återvanns då nuvarande kyrkan byggdes på 1840-talet. Golvet är lagt med klinker och innertaket utgörs av bjälklaget till tornets andra våning, målat i en ljus grågrön kulör. Längs norra väggen leder en sentida trappa av trä upp till tornets övre våningar. Ytterdörrarna består av stående gråmålade brädor vilka hålls ihop av bandgångjärn. Ett överljusfönster bidrar med dagsljus. Ett dörrparti i klassicerande stil med dubbla dörrblad i beige kulör, fyllningar i dovt rosa samt vita detaljer leder mot kyrkorummet. Handtagen är skinnklädda med fästen av koppar. Dörrpartiet kröns av ett tympanonfält i samma dovt rosa kulör med en festong och ett runt överljusfönster. I vapenhuset finns en äldre kyrkklocka samt inredning i form av träbänkar och en järnbeslagen kista.

Från vapenhuset till kyrkorummet passeras läktarunderbyggnaden som tillkom under 1900-talets senare del. Golvet är av smala furuplankor och väggar respektive tak är klädda med ljus betsad panel. Dörrar åt norr och söder, av samma panel och kulör som väggarna, leder till wc, förråd, pentry och förberedelserum. Ytterligare

Utblick över den bakre, västra delen av kyrkorummet från altarpredikstolen. Läktaren som hålls uppe av åtta kolonner av trä har en klassisk uppbyggnad. En till förvillelse lik läktare återfinns i Osby kyrka. Orgeln med fasad efter ritning av Helge Zettervall tillkom på 1870-talet. Till vänster i bild är vindfånget för södra entrén, byggt på 1950-talet.

ett dörrparti med dubbla dörrblad och samma färgsättning som den mot vapenhuset men med sparkplåtar av koppar, leder vidare in i kyrkorummet. Dörrpartiet har ett kvadratisk överljus med korslagda blyspröjs.

Läktaren, som vilar på åtta träkolonner i dovt rosa kulör, med kapital i grått, bildar ett lågt tak över entrén till kyrkorummet. Mot ytterväggen utgör halvkolonner i samma utförande stöd åt läktaren. Läktarfronten är konkav med en konvex halvcirkel i mitten, över kyrkans mittgång. Fronten har en nyklassisk uppbyggnad med en fältindeldad mittdel på en bas av marmorerad slät, träpanel. Överst avslutar ett listverk. Läktarfrontens grå kulörer lyfts av guldfärgade detaljer. Mitt på läktaren är orgeln placerad. På ömse sidor om orgeln är halvmåneformade fönster i djupa smygar vilka utgör ljusinsläpp över läktaren. Ett bänkkvarter med enkelt utformade träbänkar i sluttande plan finns på var sida om orgeln. Läktarunderbyggnadens väggar är klädda med låg bröstpanel med oljemålade ramverk och fyllningar och ovan denna en stående träpanel i samma ljusa betst som i hallen i läktarunderbyggnaden. På ömse sidor om entrédörren sitter tavelskåp, tillverkade ca år 1700, vilka tillhört den medeltida kyrkan. Här finns även två tavlor av polerad svart diabas med

tio Guds bud. Under läktaren finns plats för styrning av ljud och ljus samt ett par bord med stolar för samvaro och fika.

Över kyrkorummet reser sig takets tunnvalv av gråmålade, hyvlade brädor högt och ger kyrkorummet en karaktäristisk rymd. Den mittersta delen av taket är något upphöjd längs med hela rummets längd. Tunnvalvet skiljs från de murade och slätputsade väggarna av ett profilerat listverk i trä målat i grå, blå och dovt gulbruna kulörer. På var sida om den breda mittgången är bänkkvarter. Rakt fram är koret med en dominerande väggmålning i det östra gavelfältet. Målningen avbildar det *allseende ögat* i en triangel med stiliserade solstrålar kring. Runt detta motiv är slingrande akantus och på var sida en avbild av lammet, *Agnus Dei*, med ett kors från vilket den svenska flaggan, istället för den klassiska korsfanan, hänger. Mitt på den södra långväggen är ett vindfång för den södra porten. Vindfånget är uppbyggt i klassicerande stil och målat i flera grå kulörer med guldfärgade detaljer. Vindfånget har dubbla dörrblad med fyllningar och sparkplåtar av koppar. På var dörr är ett kors omgivet av en lagerkrans med guldfärgade band. Över dörrarna är ett väggfält med guldfärgade festonger och överst avslutas vindfånget av ett profilerat listverk. Över vindfånget är ett rundbågigt överljus. Undantaget vindfånget delas långhusväggarna endast upp av rundbågiga fönster i djupa smygar. Mellan fönstren sitter lampetter av mässing.

Koret är upphöjt och har golv av svart diabas vilket utgör en kontrast till långhusets golv av smala, ljusa furubrädor. Grå handledare av stål markerar trappan i mittgången. Huvudmotivet i koret är altarpredikstolen och altarringen. På ömse sidor altarpredikstolen är psalmmummertavlor. Två rundbågiga fönster med glasmålningar finns på den östra gavelväggen. I korets norra del finns en fristående ambo, dopfunt och dopaltare, vilket är placerat mot norra väggen. Ovanför dopfunten hänger en basunängel, snidad i trä, från taket. Dopaltaret är av trä, målat i en ljus grå kulör. Ovan altaret är en målning föreställande en familj på vandring i en vårskog med den heliga ande, i form av en vit duva, flygandes över dem. Här finns även ett äldre golvur samt karm- och vanliga stolar. I södra delen av koret finns bland annat en elorgel, piano och en ljushållare. På var sida om det upphöjda korgolvet har tillbyggnader gjorts i svart skivmaterial vilka utökar korets golvyta och även håller avlånga, upprättstående vita högtalare. På norra sidan om koret bildar det tillbyggda golvet en ramp.

Bakom koret ligger sakristian som nås genom en rundbågig öppning i den påtagligt tjocka, murade väggen. Sakristian har ett äldre brädgolv som är gråmålat liksom innertaket. Taket är därtill dekorerat med en målad gul bård ett par decimeter från ytterväggarna samt en brun dito jämsmed en beige taklist. Väggarna är slätputsade

och målade i gräddvit kulör. En inbyggnad åt öster rymmer vindfång mot en ytterdörr, wc, förråd och textilförvaring. Rundbågiga fönster i djupa smygar ger ljusinsläpp från norr och söder. I västra väggen finns tre dörrar, varav den mittersta - en fyllningsdörr - leder till uppgången till altarpredikstolen. På ömse sidor om denna finns mer ålderdomliga dörrar, i djupa, rundbågiga smygar. Dörrbladen, med tillika ålderdomliga smideslås, är av breda brädor sammanhållna av narar.

Kyrkans torn med klockvinden samt vinden över kyrkorummet nås via trappan i vapenhuset. Tornet har tre våningsplan utöver bottenplanet. Furubjälkar bär upp golven i samtliga våningsplan. På första våningsplanet är väggarna enbart slammade och vitkalkade, även takbjälklaget är vitmålat. Golvet är lagt med smala, lackade brädor. Här finns dörren till orgelläktaren i en djup, rundbågig nisch i muren. Den ålderdomliga gråmålade bräddörren hålls samman av narar, och har runda, smidda plattgångjärn. I öster är två runda, blyspröjsade fönster, med fyra lufter vardera, inrymda i djupa smygar. En brant, rödmålad trätrappa leder upp till tredje våningsplanet. Här är de kraftiga gråstensmurarna omålade. Golvet är av obehandlade plankor, liksom takbjälklaget. De kraftiga träbjälkarna vilar på en hylla i murverket. Ett stort, runt fönster vetter åt väster. En trätrappa med tre steg leder till en rundbågig öppning i muren åt öster där ingången till långhusvinden är belägen. En brant trappa av obehandlat trä, med handledare på var sida, leder i nordlig riktning vidare upp till klockvåningen. Här tar klockbocken som bär de två kyrkklockorna upp större delen av utrymmet. Ljudluckor finns i stickbågiga muröppningar i samtliga väderstreck och de är nästan lika höga som våningsplanet. Takkonstruktionen till tornets låga tälttak vilar ovanpå murkrönet. En smal trätrappa leder till en taklucka som i sin tur leder ut på taket.

Inredning och inventarier

Altarpredikstol

Kyrkans kor domineras av altarpredikstolen vilken är en kombination av altare, altarpupsats och predikstol. Grundkulören är svagt grå med guldfärgade och bruna detaljer. Altarpredikstolen är samtida med kyrkan och tillbyggd med två sidopartier år 1900. Altarpredikstolen vilar på ett sockelparti i vars mitt står altarbordet och centrerat ovanför detta är predikstolen. Sockeln är marmorerad i en svagt blå kulör. Korgen, som nås via en trappa från sakristian, är cylinderformad och indelad i fyra fält med förgyllda detaljer; i fälten avbildas stentavlorna, en kalk, en bok samt ett kors. Korgens undersida har en bukig form som smalnar av nedåt och avslutas med en bottenkula. Predikstolens överdel markeras av en rundbåge som kröns av ett kors. Från rundbågen hänger ett draperi i en starkt blå kulör vilket döljer uppgången från sakristian.

Altarpredikstolen är en av få bevarade i stiftet. Mittdelen är samtida med kyrkan medan sidopartierna byggts till år 1900. Dopfunten av trä är tillverkad 1698, och är alltså en av de inventarier som tillhört den medeltida kyrkan.

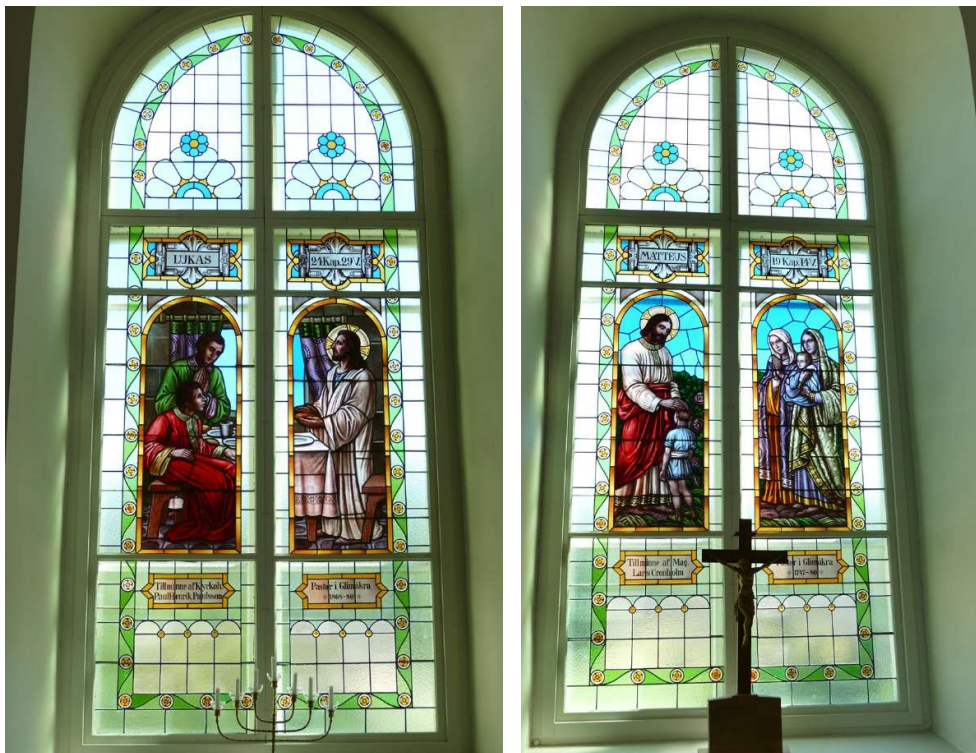
Två sidopartier utgörs av oljemålningar flankerade av pilastrar med förgyllda, joniska kapitäl. Målningarna porträtterar evangelisterna Markus och Matteus och är målade av en dekorationsmålare Brink från Kristianstad. En av tavlorna är även signerad Atelier Joh. Kleman. På var sida av altarpredikstolen finns en dörr, dold från kyrkorummet, med ingång till förråd respektive sakristia.

Altarring

Altarringen är av vitmålat trä med svarvade balusterdockor. Knäfallet är kraftigt och överliggaren smalare, båda är klädda i ljusblått tyg.

Dopfunt

Dopfunten är utförd i polykromt bemålat trä av bildhuggaren Johan Menschefver år 1698. Foten vilar på tre liggande lejon. Det balusterformade skaftet pryds i sin övre del av fyra änglahuvuden och druvklasar. Ovan detta tar en skålformad cuppa, dekorerad med en snirklande vinranka, vid. Ett textband med orden *Then ther troor, och warder döpt, han skal warda saligh*. Ovan textbandet avslutas cuppan av en bred,

Blyglasfönstren i korets östra vägg är skapade av Anders Nilsson i Lund och installerades i kyrkan 1919.

utkragande kant. En baldakin tillverkades enligt kyrkans räkenskaper vid samma tillfälle som dopfunten, av samma bildhuggare men finns inte längre kvar i kyrkan.

Bänkinredning

Bänkinredningen består norr om mittgången av ett sammanhållet kvarter. Söder om mittgången är bänkarna indelade i ett kvarter på var sida om den gång som ansluter till södra entrén. Bänkarna är slutna med dörrar mot mittgången och öppna mot kyrkans ytterväggar. Längs med ytterväggarna är även väggfasta bänkar. Bänkinredningen är utvändigt målad med en ljus grå kulör samt en mörkare blågrå kulör på överliggare och sockel. Bänkdörrarnas fyllningar är marmorerade i grå toner. Invändigt är bänkkvarteren täckmålade med en dovt brun-rosa kulör, psalmbokshyllan är grå och golvet är täckt av en brunspräcklig plast- eller linoleummatta. I väster avslutas bänkarna med en platsbyggd inredning med skåp och bokhyllor. På orgelläktaren finns enkla gråmålade och golvfasta bänkar i sluttande plan. Dörrar till en äldre bänkinredning förvaras i tornets andra våning.

Orgel

Orgeln är tillverkad av A. Mårtenssons Orgelfabrik i Lund 1980. Orgelfasaden är tillverkad efter ritning av Helgo Zettervall år 1871. Fasadens uppbyggnad är klassicerande med kolonner och entablement vilka bär upp en rundbåge från vilken

orgelpipor monterats likt solstrålar. Den arkitektoniska uppbyggnaden är ett form-eko av kyrkans altarpredikstol.

Klockor

Storklockan är av malm, gjuten 1975 av M & E Ohlsson i Ystad. Lillklockan är gjuten 1731 och har alltså tillhört den medeltida kyrkan och sannolikt hängt i dess klockstapel. Den före detta storklockan, gjuten 1790, finns uppställd i vapenhuset. På grund av sprickbildning ersattes denna med den nya storklockan 1975.

Övrigt

I korets östra fönster tillkom år 1919 glasmålningar av Anders Nilsson i Lund. De polykroma blyglasfönstren har motiv som föreställer Jesus när han välsignar barnen respektive när han återuppståndens besöker Emmaus. Motiven omges av stilsrad dekor i jugendstil. I fönstren finns textfält som visar att de gjorts till minne av två tidigare kyrkoherdar i församlingen; Lars Cronholm och Paul Henrik Paulsson verksamma i församlingen 1746-1780 respektive 1854-1880.

En basunängel, snidad i trä, hänger över dopfunten. Den är polykromt bemålad och troligtvis tillverkad under 1600- eller 1700-talen. Basunen tillverkades 1951 i samband med att ängeln konserverades.

En bibel, Fredrik den II:s bibel, tryckt i Köpenhamn år 1588-89 rövades från kyrkan i krigstid år 1612. År 2001 återlämnades den till kyrkan. Bibeln innehåller bland annat anteckningar på latin från biskopsvisitationerna 1589 och 1602.

Ett epitafium i snidat trä med akantusmotiv, skulpturer och pilastrar, ramar in en oljemålning av kyrkoherden Paul Enerstsen. Enerstsen ska ha varit den siste danske kyrkoherden att tjänstgöra i församlingen och epitafiet tillverkades 1716 på hans egen beställning. Den lokala traditionen säger att han lovades platsen i Glimåkra om han lyckades rida fram och tillbaka mellan Glimåkra och Stockholm på en vecka i syfte att uppvakta Carl XI om möjligheten att få tjänsten. Enerstsen ska ha lyckats med företaget och detta ska vara anledningen till att han på porträttet är avbildad med en klocka i handen.

Sex stycken karmstolar finns utplacerade i olika delar av kyrkorummet. I vård- och underhållsplanen står att de kan vara samtida med kyrkan. Några bär spår av ekådring vilken kan ha tillkommit när övriga kyrkans bänkar ekådrades kring år 1900.

Vy över kyrkan från östra delen av kyrkogården. Närmast kyrkan finns många äldre gravvårdar kvar, främst av svart och grå granit. Gravkvarteren är besådda med gräs. I öster går berg i dagen vilket blir en naturlig avgränsning av kyrkogården. Här finns anläggningar för nya gravskick som askgravar och minneslund.

Kyrkogård

Kyrkan ligger på kyrkogårdens nordvästra, och äldsta del. Kyrkogården har i omgångar utvidgats åt öster och sydost. I källmaterial står att läsa att kyrkogården under 1870-talet genomgick genomgripande förändringar med omgrävning av jorden och stensättning av gångar. Femtio kastanjer och en hagtornshäck planterades. Två portar och fyra grindar i smidesjärn med tillhörande pelare tillkom vid kyrkogårdens ingångar. Idag finns synliga spår i murarna som visar en av de östliga utvidgningarna. I övrigt är det svårt att veta vilka portar respektive grindar som nyanlades vid just denna utvidgning.

Idag omges kyrkogården av omväxlande stödmurar och fristående murar. I öster avgränsas kyrkogården också naturligt av ett område med ekbevuxna kullar och berg i dagen. Längs delar av sträckorna med stödmur finns häckar av avenbok respektive hagtorn. Mellan kyrkogården och den före detta prästgården är gränsen inte lika tydligt markerad, en gångväg däremellan kantas av en vildvuxen bokhäck som skapar en tunnel. En ojämn trädkrans med olika arter finns längs kyrkogårdens gränser, och kompletteras av fritt planterade träd i utkanterna av området. Huvudgången i öst-västlig riktning kantas av en nyplanterad allé. Gångarna på kyrkogården är lagda med grus, undantaget gångarna närmast kyrkan som är stenlagda.

Järngrindar finns vid entréerna i norr, öster och väster. Gravkvarteren är i huvudsak gräsbesådda med några inslag av planteringar och vintergröna växter.

Byggnader på kyrkogården

På kyrkogårdens sydvästra del uppfördes ett bårhus under 1940-talet, efter ritningar av arkitekt Manne Carlman, daterade 1943. Bårhuset har en rektangulär grundplan. Väggarna är murade, putsade och vitmålade. Taket har form av ett tälttak och är plåtklätt med ett krönkors av koppar. Rundbågiga fönster finns i väster och öster. Entrén vetter åt norr och har dubbla, panelklädda portar. När bårhuset byggdes till 1999 upptäcktes vid den arkeologiska schaktningsövervakningen en stenläggning vilken tolkades som rester av en byggnad vilken antogs härstamma från 1500- eller 1600-tal. Utanför kyrkogården, i nordväst, finns en minnessten av granit med texten ”*Klockstapeln saknas*”. Huruvida platsen för stenen är densamma som för klockstapeln är oklart.

Karaktärisering

De forntida fynden i trakten kring Glimåkra är få i jämförelse med sydligare områden i Skåne, från modern tid finns desto fler lämningar och inte sällan med prägel av jordbruk och industrier som tagit vara på befintliga naturtillgångar. Platsen för kyrkan och sockencentrats traditionella bebyggelse har lång kontinuitet och utgör än idag en central plats i Glimåkra. En stor del av historieberättandet om området handlar om de många väpnade konflikter som utspelats i gränstrakterna mellan Sverige och Danmark under framförallt 1600-talet, och dessa har bäring även för kyrkans historia. Att historien ännu är relevant kan illustreras av återlämnandet av en kyrkobibel till kyrkan år 2001. Bibeln rövades från kyrkan under 1600-talets krigsår och togs till Sverige och återbördandet fick stor uppmärksamhet.

Kyrkan är en typisk så kallad *Tegnérlada* vilka tillkom som en reaktion mot de små, trånga och mörka medeltida kyrkobyggnaderna som i befolkningstillväxtens 1800-tal blivit alltmer otillräckliga. Glimåkra kyrkas vitkalkade byggnadskropp, med dominant långhus samt västtorn, sakristia och mängder av stora fönster signalerar modernitet redan i sin yttre arkitektoniska uppbyggnad. Förväntningarna på rymd och ljus uppfylls i interiören. Den ljusa färgsättningen med dova rosa och blå toner kompletterar tillsammans med förgyllda detaljer kyrkans i huvudsak ljust grå grundkulör. Även om kyrkan under en period kring sekelskiftet 1800/1900 fick en ny, mörk färgsättning har flera av 1900-talets renoveringar och tillägg gjorts i harmoni med det ursprungliga kyrkorummet. Resultatet har blivit att dagens kyrkorum andas en enkel klassicism, med tydliga hantverksmässiga kvaliteter i interiören med hjälp av vilka det är möjligt att skilja mellan ursprungliga detaljer och senare tillägg.

Kyrkans altarpredikstol är en av få bevarade i stiftet. Altarpredikstolen var en populär lösning som överintendentensämbetet ställde sig positiv till eftersom den svarade väl mot klassicismens krav på symmetri. När den senare byggdes till har symmetrin bevarats. Altarpredikstolens arkitektoniska uppbyggnad har sannolikt även inspirerat utformningen av orgelfasaden, och möjligtvis även andra tillägg i kyrkorummet, som dörrpartier och vindfånget, vilka fått nyklassiska stildrag. Kormålningen från 1901 är en viktig del av upplevelsen av kyrkorummet och dess nationalromantiska språk där svenska flaggor målats i stället för korsfanan signalerar tidens ideal.

Till kyrkans inventarier hör bland annat dopfont och flera tavelskåp som tillhört den medeltida kyrkan och därmed bidrar med en kontinuitet mellan de två kyrkobyggnaderna.

Att tänka på

- Glimåkra kyrkas ursprungliga nyklassicistiska karaktär är mycket välbevarad utvändigt. Vårda och underhåll kyrkan med traditionella material och metoder så att denna karaktär består.
- Glimåkra kyrka bär spår från flera tidsperioder interiört. Var rädd om dessa spår så att ny forskning av efterkommande generationer möjliggörs. Planera eventuella förändringar långsiktigt och eftersträva funktionalitet för att minimera ingreppen i kyrkorummet.
- Medeltida inventarier vittnar om den tidigare kyrkobyggnaden på platsen vilket berättar att dagens kyrkobyggnad bär med sig en historia som är äldre än själva byggnaden.
- Snickerier, dörrpartier, läktarbänkar med flera trädetaljer som är samtida med kyrkan har spår av äldre hantverksteknik vilket bidrar till kyrkans autenticitet.

Skydd

Kyrkor och kyrkogårdar tillkomna före 1940 skyddas som kyrkligt kulturminne, enligt *Kulturmiljölagen 4 kap.*

Kyrkan och kyrkotomten ligger inom registrerad fornlämning Glimåkra 131:1. Fornlämningen avser Glimåkra gamla bytomt enligt kartor från 1786 och 1810 och skyddas enligt *Kulturmiljölagen 2 kap.*

I länsstyrelsens kulturmiljöprogram för Skåne län är Glimåkra utpekat som en *Särskilt värdefull kulturmiljö*. Läs mer om detta på Länsstyrelsens hemsida.

Källor

Underhållsplan för Glimåkra kyrka, Ranby text och kulturmiljö, 2016.

Sockenkyrkorna – kulturarv och bebyggelsehistoria, Riksantikvarieämbetet, 2008.

Skåne, Landskapets kyrkor, red. Markus Dahlberg, Riksantikvarieämbetet, 2015.

Lunds stifts orgelinventering, 2020.

Internet

Riksantikvarieämbetets söktjänst Fornsök:

<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>

Lantmäteriets söktjänst Historiska kartor. Webplats: <https://historiskakartor.lantmateriet.se/historiskakartor/search.html>

Kulturmiljöprogram för Skåne: <https://www.lansstyrelsen.se/skane/besok-och-upptack/kulturmiljoprogram/omraden/glimakra.html> (2019-04-04)

Institutet för språk och folkminnen, ortnamnsdatabasen: <http://arkiv.sprakoch-folkminnen.se/marshall-oais/nav/isof/namn/ortnamn/ortnamn-sok?query-column-0=Glim%C3%A5kra&query-column-4=Kristianstads&query-column-3=%C3%96stra+G%C3%B6nge&query-column-2=Glim%C3%A5kra&moais-form-autosubmit=true> (2019-04-04)

Övriga uppgifter

Inventeringsdatum: 2018-05-16

Fältinventering: Åsa Eriksson Green

Rapportsammanställning och foto: Åsa Eriksson Green

Granskning: Kerstin Ingelmark, Kerstin Börjesson

Färdigställd: 2019-08-13, reviderad 2020-10-01

